

משלי

19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20							

הפרק 1

משלי שלמה בן דוד מלך ישראל
2 לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה
3 לקחת מוסר השכל צדק ומשפט ומישרים
4 לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה
5 ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה
6 להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידתם
7 יראת יהוה ראשית דעת חכמה ומוסר אוילים בזו
8 שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך
9 כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגרתך
10 בני אם יפתוך חטאים אל תבא
11 אם יאמרו לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם
12 נבלעם כשאול חיים ותמימים כיורדי בור
13 כל הון יקר נמצא נמלא בתינו שלל
14 גורלך תפיל בתוכנו כיס אחד יהיה לכלנו
15 בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם
16 כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם
17 כי חנם מזרה הרשת בעיני כל בעל כנף
18 והם לדמם יארבו יצפנו לנפשם
19 כן ארחות כל בצע בצע את נפש בעליו יקח
20 חכמות בחוץ תרנה ברחבות תתן קולח
21 בראש המיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר
22 עד מתי פתים תאהבו פתי ולצים לצון חמדו להם וכסילים ישנאו דעת
23 תשובו לתוכחתי הנה אביעה לכם רוחי אודיעה דברי אתכם
24 יען קראתי ותמאנו נטיתי ידי ואין מקשיב
25 ותפרעו כל עצתי ותוכחתי לא אביתם
26 גם אני באידכם אשחק אלעג בבא פחדכם
27 בבא כשאווה פחדכם ואידכם כסופה יאתה בבא עליכם צרה וצוקה
28 אז יקראני ולא אענה ישחרנני ולא ימצאני
29 תחת כי שנאו דעת ויראת יהוה לא בחרו
30 לא אבו לעצתי נאצו כל תוכחתי

³¹ ויאכלו מפרי דרכם וממעצתיהם ישבעו
³² כי משובת פתים תהרגם ושלות כסילים תאבדם
³³ ושמע לי ישכן בטח ושאנן מפחד רעה

הפרק 2

בני אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
² להקשיב לחכמה אזנך תטה לבך לתבונה
³ כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך
⁴ אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה
⁵ אז תבין יראת יהוה ודעת אלהים תמצא
⁶ כי יהוה יתן חכמה מפיו דעת ותבונה
⁷ וצפן לישרים תושיה מגן להלכי תם
⁸ לנצר ארחות משפט ודרך חסידו ישמה
⁹ אז תבין צדק ומשפט ומישרים כל מעגל טוב
¹⁰ כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם
¹¹ מזמנה תשמר עליך תבונה תנצרכה
¹² להצילך מדרך רע מאיש מדבר תהפכות
¹³ העזבים ארחות ישר ללכת בדרכי חשך
¹⁴ השמחים לעשות רע יגילו בתהפכות רע
¹⁵ אשר ארחתיהם עקשים ונלוזים במעגלותם
¹⁶ להצילך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה
¹⁷ העזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה
¹⁸ כי שחה אל מות ביתה ואל רפאים מעגלתיה
¹⁹ כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים
²⁰ למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמה
²¹ כי ישרים ישכנו ארץ ותמימים יותרו בה
²² ורשעים מארץ יכרתו ובוגדים יסחו ממנה

הפרק 3

בני תורתי אל תשכח ומצותי יצר לבך
² כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך
³ חסד ואמת אל יעזבך קשרם על גרגרותיך כתבם על לוח לבך
⁴ ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם
⁵ בטח אל יהוה בכל לבך ואל בינתך אל תשען
⁶ בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתיך
⁷ אל תהי חכם בעיניך ירא את יהוה וסור מרע
⁸ רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך
⁹ כבד את יהוה מהונך ומראשית כל תבואתך
¹⁰ וימלאו אסמך שבע ותירוש יקביך יפרצו
¹¹ מוסר יהוה בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו
¹² כי את אשר יאהב יהוה יוכיח וכאב את בן ירצה

¹³ אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה
¹⁴ כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה
¹⁵ יקרה היא מפניים וכל חפציה לא ישוו בה
¹⁶ ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד
¹⁷ דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום
¹⁸ עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשה
¹⁹ יהוה בחכמה יסד ארץ כון שמים בתבונה
²⁰ בדעתו תהומות נבקעו ושחקים ירעפו טל
²¹ בני אל ילזו מעיניה נצר תשיה ומזמה
²² ויהיו חיים לנפשך וחן לגרגרתך
²³ אז תלך לבטח דרךך ורגלך לא תגוף
²⁴ אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך
²⁵ אל תירא מפחד פתאם ומשאת רשעים כי תבא
²⁶ כי יהוה יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד
²⁷ אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידיך לעשות
²⁸ אל תאמר לרעיה לך ושוב ומחר אתן ויש אתך
²⁹ אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך
³⁰ אל תרוב עם אדם חנם אם לא גמלך רעה
³¹ אל תקנא באיש חמס ואל תבחר בכל דרכיו
³² כי תועבת יהוה גלזל ואת ישרים סודו
³³ מארת יהוה בבית רשע ונוה צדיקים יברך
³⁴ אם ללצים הוא יליץ ולעניים יתן חן
³⁵ כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון

הפרק 4

ש מעו בנים מוסר אב והקשיבו לדעת בינה
² כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו
³ כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי
⁴ וירני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמר מצותי וחיה
⁵ קנה חכמה קנה בינה אל תשכח ואל תט מאמרי פי
⁶ אל תעזבה ותשמרך אהבה ותצרך
⁷ ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנייך קנה בינה
⁸ סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה
⁹ תתן לראשך לוית חן עטרת תפארת תמגנה
¹⁰ שמע בני וקח אמרי וירבו לך שנות חיים
¹¹ בדרך חכמה הרתיך הדרכתך במעגלי ישה
¹² בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל
¹³ החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך
¹⁴ בארח רשעים אל תבא ואל תאשר בדרך רעים
¹⁵ פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבדו
¹⁶ כי לא ישנו אם לא ירעו ונגזלה שנתם אם לא יכשולו
¹⁷ כי לחמו לחם רשע ויין חמסים ישתו

¹⁸ וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום
¹⁹ דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו
²⁰ בני לדברי הקשיבה לאמרי הט אזנך
²¹ אל יליזו מעיניך שמרם בתוך לבבך
²² כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא
²³ מכל משמר נצר לבך כי ממנו תוצאות חיים
²⁴ הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך
²⁵ עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך
²⁶ פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו
²⁷ אל תט ימין ושמאל הסר רגלך מרע

הפרק 5

בני לחכמתי הקשיבה לתבונתי הט אזנך
² לשמר מזמות ודעת שפתיך ינצרו
³ כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה
⁴ ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות
⁵ רגליה ירדות מות שאול צעדיה יתמכו
⁶ ארח חיים פן תפלס נעו מעגלתי לא תדע
⁷ ועתה בנים שמעו לי ואל תסורו מאמרי פי
⁸ הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה
⁹ פן תתן לאחרים הודך ושנתיך לאכזר
¹⁰ פן ישבעו זרים כחך ועצביך בבית נכר
¹¹ ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך
¹² ואמרת איך שנאתי מוסר ותוכחת נאץ לבי
¹³ ולא שמעתי בקול מורי ולמלמדי לא הטייתי אזני
¹⁴ כמעט הייתי בכל רע בתוך קהל ועד
¹⁵ שתה מים מבורך ומזלים מתוך בארך
¹⁶ יפוצו מעינתיך חוצה ברחבות פלגי מים
¹⁷ יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך
¹⁸ יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורך
¹⁹ אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשגה תמיד
²⁰ ולמה תשגה בני בזרה ותחבק חק נכריה
²¹ כי נכח עיני יהוה דרכי איש וכל מעגלתי מפלס
²² עוונותיו ילכדנו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך
²³ הוא ימות באין מוסר וברב אולתו ישגה

הפרק 6

בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך
² נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך
³ עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך
⁴ אל תתן שנה לעיניך ותנומה לעפעפיך

⁵הנצל כצבי מיד וכצפור מיד יקוש
⁶לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם
⁷אשר אין לה קצין שטר ומשל
⁸תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה
⁹עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך
¹⁰מעט שנות מעט תנומות מעט חבק ידיים לשכב
¹¹ובא כמהלך ראשך ומחסרך כאיש מגן
¹²אדם בליעל איש און הולך עקשות פה
¹³קרץ בעינו מלל ברגלו מרה באצבעתיו
¹⁴תהפכות בלבו חרש רע בכל עת מדנים ישלח
¹⁵על כן פתאם יבוא אידו פתע ישבר ואין מרפא
¹⁶שש הנה שנא יהוה ושבע תועבות נפשו
¹⁷עינים רמות לשון שקר וידיים שפכות דם נקי
¹⁸לב חרש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה
¹⁹יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים
²⁰נצר בני מצות אביך ואל תטש תורת אמך
²¹קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרתך
²²בהתהלך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך
²³כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר
²⁴לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה
²⁵אל תחמד יפיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה
²⁶כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד
²⁷היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה
²⁸אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוונו
²⁹כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנגע בה
³⁰לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב
³¹ונמצא ישלם שבעתים את כל הון ביתו יתן
³²נאף אשה חסר לב משחית נפשו הוא יעשנה
³³נגע וקלון ימצא וחרפתו לא תמחה
³⁴כי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם
³⁵לא ישא פני כל כפר ולא יאבה כי תרבה שחד

הפרק 7

בני שמר אמרי ומצותי תצפן אתך
²שמר מצותי וחיה ותורתי כאישון עיניך
³קשרם על אצבעתיך כתבם על לוח לבך
⁴אמר לחכמה אחתי את ומדע לבינה תקרא
⁵לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה
⁶כי בחלון ביתי בעד אשנבי נשקפתי
⁷וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב
⁸עבר בשוק אצל פנה ודרך ביתה יצעד
⁹בנשף בערב יום באישון לילה ואפלה

¹⁰ והנה אשה לקראתו שית זונה ונצרת לב
¹¹ המיה היא וסררת בביתה לא ישכנו רגליה
¹² פעם בחוץ פעם ברחבות ואצל כל פנה תארב
¹³ והחזיקה בו ונשקה לו העזה פניה ותאמר לו
¹⁴ זבחי שלמים עלי היום שלמתי נדרי
¹⁵ על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך
¹⁶ מרבדים רבדתי ערשי חטבות אטון מצרים
¹⁷ נפתי משכבי מר אהלים וקנמון
¹⁸ לכה נרוה דדים עד הבקר נתעלסה באהבים
¹⁹ כי אין האיש בביתו הלך בדרך מרחוק
²⁰ צרור הכסף לקח בידו ליום הכסא יבא ביתו
²¹ הטתו ברב לקחה בחלק שפתיה תדיחנו
²² הולך אחריה פתאם כשור אל טבח יבוא וכעכס אל מוסר אויל
²³ עד יפלח חץ כבדו כמהר צפור אל פח ולא ידע כי בנפשו הוא
²⁴ ועתה בנים שמעו לי והקשיבו לאמרי פי
²⁵ אל ישט אל דרכיה לבך אל תתע בנתיבותיה
²⁶ כי רבים חללים הפילה ועצמים כל הרגיה
²⁷ דרכי שאול ביתה ירדות אל חדרי מות

הפרק 8

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה
² בראש מרומים עלי דרך בית נתיבות נצבה
³ ליד שערים לפי קרת מבוא פתחים תרנה
⁴ אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם
⁵ הבינו פתאים ערמה וכסילים הבינו לב
⁶ שמעו כי נגידים אדבר ומפתח שפתי מישרים
⁷ כי אמת יהגה חכי ותועבת שפתי רשע
⁸ בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש
⁹ כלם נכחים למבין וישרים למצאי דעת
¹⁰ קחו מוסרי ואל כסף ודעת מחרוץ נבחה
¹¹ כי טובה חכמה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה
¹² אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא
¹³ יראת יהוה שנאת רע גאה וגאון ודרך רע ופי תהפכות שנאתי
¹⁴ לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה
¹⁵ בי מלכים ימלכו ורוזנים יחקקו צדק
¹⁶ בי שרים ישרו ונדיבים כל שפטי צדק
¹⁷ אני אהביה אהב ומשחרי ימצאנני
¹⁸ עשר וכבוד אתי הון עתק וצדקה
¹⁹ טוב פריי מחרוץ ומפז ותבואתי מכסף נבחה
²⁰ בארח צדקה אהלך בתוך נתיבות משפט
²¹ להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא
²² יהוה קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז

²³ מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ
²⁴ באין תהמות חוללתי באין מעינות נכבדי מים
²⁵ בטרם הרים הטבעו לפני גבעות חוללתי!
²⁶ עד לא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל
²⁷ בהכינו שמים שם אני בחוקו חוג על פני תהום
²⁸ באמצו שחקים ממעל בעזוז עינות תהום
²⁹ בשומו לים חקו ומים לא יעברו פיו בחוקו מוסדי ארץ
³⁰ ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשעים יום יום משחקת לפניו בכל עת
³¹ משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם
³² ועתה בנים שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו
³³ שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו
³⁴ אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמר מזוזת פתחי!
³⁵ כי מצאי מצאי חיים ויפק רצון מיהוה
³⁶ וחטאי חמס נפשו כל משנאי אהבו מות

הפרק 9

ח כמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה
² טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שלחנה
³ שלחה נערתי תקרא על גפי מרמי קרת
⁴ מי פתי יסר הנה חסר לב אמרה לו
⁵ לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי!
⁶ עזבו פתאים וחיו ואשרו בדרך בינה
⁷ יסר לץ לקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו
⁸ אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך
⁹ תן לחכם ויחכם עוד הודע לצדיק ויוסף לקח
¹⁰ תחלת חכמה יראת יהוה ודעת קדשים בינה
¹¹ כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים
¹² אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא
¹³ אשת כסילות המיה פתיות ובל ידעה מה
¹⁴ וישבה לפתח ביתה על כסא מרמי קרת
¹⁵ לקרא לעברי דרך המישרים ארחותם
¹⁶ מי פתי יסר הנה וחסר לב ואמרה לו
¹⁷ מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם
¹⁸ ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קראיה

הפרק 10

ח שלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו
² לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות
³ לא ירעיב יהוה נפש צדיק והות רשעים יהדף
⁴ ראש עשה כף רמיה ויד חרוצים תעשיר
⁵ אגר בקיץ בן משכיל נרדם בקציר בן מביש

⁶ ברכות לראש צדיק ופי רשעים יכסה חמס
⁷ זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב
⁸ חכם לב יקח מצות ואויל שפתים ילבט
⁹ הולך בתם ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
¹⁰ קרץ עין יתן עצבת ואויל שפתים ילבט
¹¹ מקור חיים פי צדיק ופי רשעים יכסה חמס
¹² שנאה תעורר מדנים ועל כל פשעים תכסה אהבה
¹³ בשפתי נבון תמצא חכמה ושבט לגו חסר לב
¹⁴ חכמים יצפנו דעת ופי אויל מחתה קרבה
¹⁵ הון עשיר קרית עזו מחתת דלים רישם
¹⁶ פעלת צדיק לחיים תבואת רשע לחטאת
¹⁷ ארח לחיים שומר מוסר ועוזב תוכחת מתעה
¹⁸ מכסה שנאה שפתי שקר ומוצא דבה הוא כסיל
¹⁹ ברב דברים לא יחדל פשע וחשך שפתיו משכיל
²⁰ כסף נבחר לשון צדיק לב רשעים כמעט
²¹ שפתי צדיק ירעו רבים ואוילים בחסר לב ימותו
²² ברכת יהוה היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה
²³ כשחוק לכסיל עשות זמה וחכמה לאיש תבונה
²⁴ מגורת רשע היא תבואנו ותאות צדיקים יתן
²⁵ כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם
²⁶ כחמץ לשנים וכעשן לעינים כן העצל לשלחיו
²⁷ יראת יהוה תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה
²⁸ תוחלת צדיקים שמחה ותקות רשעים תאבד
²⁹ מעוז לתם דרך יהוה ומחתה לפעלי און
³⁰ צדיק לעולם בל ימוט ורשעים לא ישכנו ארץ
³¹ פי צדיק ינוב חכמה ולשון תהפכות תכרת
³² שפתי צדיק ידעון רצון ופי רשעים תהפכות

הפרק 11

מ אזני מרמה תועבת יהוה ואבן שלמה רצונו
² בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה
³ תמת ישרים תנחם וסלף בוגדים ושדם
⁴ לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות
⁵ צדקת תמים תישר דרכו וברשעתו יפל רשע
⁶ צדקת ישרים תצילם ובהות בגדים ילכדו
⁷ במות אדם רשע תאבד תקוה ותוחלת אונים אבדה
⁸ צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו
⁹ בפה חנף ישחת רעהו ובדעת צדיקים יחלצו
¹⁰ בטוב צדיקים תעלץ קריה ובאבד רשעים רנח
¹¹ בברכת ישרים תרום קרת ובפי רשעים תהרס
¹² בז לרעהו חסר לב ואיש תבונות יחריש
¹³ הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר

¹⁴באין תחבלות יפל עם ותשועה ברב יועץ
¹⁵רע ירוע כי ערב זר ושנא תקעים בוטח
¹⁶אשת חן תתמך כבוד ועריצים יתמכו עשה
¹⁷גמל נפשו איש חסד ועכר שארו אכזר!
¹⁸רשע עשה פעלת שקר וזרע צדקה שכר אמת
¹⁹כן צדקה לחיים ומרדף רעה למותו
²⁰תועבת יהוה עקשי לב ורצונו תמימי דרך
²¹יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים נמלט
²²נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם
²³תאות צדיקים אך טוב תקות רשעים עברה
²⁴יש מפזר ונוסף עוד וחושך מישר אך למחסור
²⁵נפש ברכה תדשן ומרוה גם הוא יורא
²⁶מנע בר יקבהו לאום וברכה לראש משביה
²⁷שחר טוב יבקש רצון ודרש רעה תבואנו
²⁸בוטח בעשרו הוא יפל וכעלה צדיקים יפרחו
²⁹עוכר ביתו ינחל רוח ועבד אויל לחכם לב
³⁰פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם
³¹הן צדיק בארץ ישלם אף כי רשע וחוטא

הפרק 12

אהב מוסר אהב דעת ושנא תוכחת בער
²טוב יפיק רצון מיהוה ואיש מזמות ירשיע
³לא יכון אדם ברשע ושרש צדיקים בל ימוט
⁴אשת חיל עטרת בעלה וכרקב בעצמותיו מבישה
⁵מחשבות צדיקים משפט תחבלות רשעים מרמה
⁶דברי רשעים ארב דם ופי ישרים יצילם
⁷הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמד
⁸לפי שכלו יהלל איש ונעוה לב יהיה לבוז
⁹טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם
¹⁰יודע צדיק נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזר!
¹¹עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף ריקים חסר לב
¹²חמד רשע מצוד רעים ושרש צדיקים יתן
¹³בפשע שפתים מוקש רע ויצא מצרה צדיק
¹⁴מפרי פי איש ישבע טוב וגמול ידי אדם ישוב לו
¹⁵דרך אויל ישר בעיניו ושמע לעצה חכם
¹⁶אויל ביום יודע כעסו וכסה קלון ערום
¹⁷פיח אמונה יגיד צדק ועד שקרים מרמה
¹⁸יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא
¹⁹שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר
²⁰מרמה בלב חרשי רע וליעצי שלום שמחה
²¹לא יאנה לצדיק כל און ורשעים מלאו רע
²²תועבת יהוה שפתי שקר ועשי אמונה רצונו

²³אדם ערום כסה דעת ולב כסילים יקרא אולת
²⁴יד חרוצים תמשול ורמיה תהיה למס
²⁵דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה
²⁶יתר מרעהו צדיק ודרך רשעים תתעם
²⁷לא יחרך רמיה צידו והון אדם יקר חרוץ
²⁸בארח צדקה חיים ודרך נתיבה אל מות

הפרק 13

בן חכם מוסר אב ולץ לא שמע גערה
²מפרי פי איש יאכל טוב ונפש בגדים חמס
³נצר פיו שמר נפשו פשק שפתיו מחתה לו
⁴מתאוה ואין נפשו עצל ונפש חרצים תדשן
⁵דבר שקר ישנא צדיק ורשע יבאיש ויחפיה
⁶צדקה תצר תם דרך ורשעה תסלף חטאת
⁷יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב
⁸כפר נפש איש עשרו ורש לא שמע גערה
⁹אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך
¹⁰רק בזדון יתן מצה ואת נועצים חכמה
¹¹הון מהבל ימעט וקבץ על יד ירבה
¹²תוחלת ממשכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה
¹³בז לדבר יחבל לו וירא מצוה הוא ישלם
¹⁴תורת חכם מקור חיים לסור ממקשי מות
¹⁵שכל טוב יתן חן ודרך בגדים איתן
¹⁶כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת
¹⁷מלאך רשע יפל ברע וציר אמונים מרפא
¹⁸ריש וקלון פורע מוסר ושומר תוכחת יכבד
¹⁹תאוה נהיה תערב לנפש ותועבת כסילים סור מרע
²⁰הלוך את חכמים וחכם ורעה כסילים ירוע
²¹חטאים תרדף רעה ואת צדיקים ישלם טוב
²²טוב ינחיל בני בנים וצפון לצדיק חיל חוטא
²³רב אכל ניר ראשים ויש נספה בלא משפט
²⁴חושך שבטו שונא בנו ואהבו שחרו מוסר
²⁵צדיק אכל לשבע נפשו ובטן רשעים תחסר

הפרק 14

חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו
²הולך בישרו ירא יהוה ונלוז דרכיו בזהו
³בפי אויל חטר גאווה ושפתי חכמים תשמורם
⁴באין אלפים אבוס בר ורב תבואות בכח שור
⁵עד אמונים לא יכזב ויפיח כזבים עד שקר
⁶בקש לץ חכמה ואין ודעת לנבון נקל

⁷לך מנגד לאיש כסיל ובל ידעת שפתי דעת
⁸חכמת ערום הבין דרכו ואולת כסילים מרמה
⁹אולים יליץ אשם ובין ישרים רצון
¹⁰לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זה
¹¹בית רשעים ישמד ואהל ישרים יפריח
¹²יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות
¹³גם בשחוק יכאב לב ואחריתה שמחה תוגה
¹⁴מדרכיו ישבע סוג לב ומעליו איש טוב
¹⁵פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשרו
¹⁶חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח
¹⁷קצר אפים יעשה אולת ואיש מזמות ישנא
¹⁸נחלו פתאים אולת וערומים יכתרו דעת
¹⁹שחו רעים לפני טובים ורשעים על שערי צדיק
²⁰גם לרעהו ישנא רש ואהבי עשיר רבים
²¹בז לרעהו חוטא ומחונן עניים אשריו
²²הלוא יתעו חרשי רע וחסד ואמת חרשי טוב
²³בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור
²⁴עטרת חכמים עשרם אולת כסילים אולת
²⁵מציל נפשות עד אמת ויפח כזבים מרמה
²⁶ביראת יהוה מבטח עז ולבניו יהיה מחסה
²⁷יראת יהוה מקור חיים לסור ממקשי מות
²⁸ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רזון
²⁹ארץ אפים רב תבונה וקצר רוח מרים אולת
³⁰חיי בשרים לב מרפא ורקב עצמות קנאה
³¹עשק דל חרף עשהו ומכבדו חנן אביון
³²ברעתו ידחה רשע וחסה במותו צדיק
³³בלב נבון תנוח חכמה ובקרוב כסילים תודע
³⁴צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת
³⁵רצון מלך לעבד משכיל ועברתו תהיה מביש

הפרק 15

מענה רך ישיב חמה ודבר עצב יעלה אף
²לשון חכמים תיטיב דעת ופי כסילים יביע אולת
³בכל מקום עיני יהוה צפות רעים וטובים
⁴מרפא לשון עץ חיים וסלף בה שבר ברוח
⁵אויל ינאץ מוסר אביו ושמר תוכחת יערם
⁶בית צדיק חסן רב ובתבואת רשע נעכרת
⁷שפתי חכמים יזרו דעת ולב כסילים לא כן
⁸זבח רשעים תועבת יהוה ותפלת ישרים רצונו
⁹תועבת יהוה דרך רשע ומרדף צדקה יאהב
¹⁰מוסר רע לעזב ארח שונא תוכחת ימות
¹¹שאל ואבדון נגד יהוה אף כי לבות בני אדם

¹²לא יאהב לץ הוכח לו אל חכמים לא ילך;
¹³לב שמח ייטב פנים ובעצבת לב רוח נכאה
¹⁴לב נבון יבקש דעת ופני כסילים ירעה אולת
¹⁵כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד;
¹⁶טוב מעט ביראת יהוה מאוצר רב ומהומה בו
¹⁷טוב ארחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו
¹⁸איש חמה יגרה מדון וארך אפים ישקיט ריב
¹⁹דרך עצל כמשכת חדק וארח ישרים סללה
²⁰בן חכם ישמח אב וכסיל אדם בזה אמו
²¹אולת שמחה לחסר לב ואיש תבונה יישר לכת
²²הפר מחשבות באין סוד וברב יועצים תקום
²³שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב
²⁴ארח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה
²⁵בית גאים יסח יהוה ויצב גבול אלמנה
²⁶תועבת יהוה מחשבות רע וטהרים אמרי נעם
²⁷עכר ביתו בוצע בצע ושונא מתנת יחיה
²⁸לב צדיק יהגה לענות ופי רשעים יביע רעות
²⁹רחוק יהוה מרשעים ותפלת צדיקים ישמע
³⁰מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תדשן עצם
³¹אזן שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין
³²פורע מוסר מואס נפשו ושומע תוכחת קונה לב
³³יראת יהוה מוסר חכמה ולפני כבוד ענוה

הפרק 16

לאדם מערכי לב ומיהוה מענה לשון
²כל דרכי איש זך בעיניו ותכן רוחות יהוה
³גל אל יהוה מעשיך ויכנו מחשבותיך
⁴כל פעל יהוה למענהו וגם רשע ליום רעה
⁵תועבת יהוה כל גבה לב יד ליד לא ינקח
⁶בחסד ואמת יכפר עון וביראת יהוה סור מרע
⁷ברצות יהוה דרכי איש גם אויביו ישלם אתו
⁸טוב מעט בצדקה מרב תבואות בלא משפט
⁹לב אדם יחשב דרכו ויהוה יכין צעדו
¹⁰קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו
¹¹פלס ומאזני משפט ליהוה מעשהו כל אבני כיס
¹²תועבת מלכים עשות רשע כי בצדקה יכון כסא
¹³רצון מלכים שפתי צדק ודבר ישרים יאהב
¹⁴חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה
¹⁵באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש
¹⁶קנה חכמה מה טוב מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף
¹⁷מסלת ישרים סור מרע שמר נפשו נצר דרכו
¹⁸לפני שבר גאון ולפני כשלון גבה רוח

¹⁹טוב שפל רוח את עניים מחלק שלל את גאים
²⁰משכיל על דבר ימצא טוב ובוטח ביהוה אשריו
²¹לחכם לב יקרא נבון ומתק שפתים יסיף לקח
²²מקור חיים שכל בעליו ומוסר אולים אולת
²³לב חכם ישכיל פיהו ועל שפתיו יסיף לקח
²⁴צוף דבש אמרי נעם מתוק לנפש ומרפא לעצם
²⁵יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות
²⁶נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו
²⁷איש בליעל כרה רעה ועל שפתיו כאש צרבת
²⁸איש תהפכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף
²⁹איש חמס יפתה רעהו והולוכו בדרך לא טוב
³⁰עצה עיניו לחשב תהפכות קרץ שפתיו כלה רעה
³¹עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא
³²טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עי
³³בחיק יוטל את הגורל ומיהוה כל משפטו

הפרק 17

טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב
²עבד משכיל ימשל בבן מביש ובתוך אחים יחלק נחלה
³מצרף לכסף וכור לזהב ובחן לבות יהוה
⁴מרע מקשיב על שפת און שקר מזין על לשון הות
⁵לעג לרש חרף עשהו שמח לאיד לא ינקח
⁶עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם
⁷לא נאוו לנבל שפת יתר אף כי לנדיב שפת שקר
⁸אבן חן השחד בעיני בעליו אל כל אשר יפנה ישכיל
⁹מכסה פשע מבקש אהבה ושנה בדבר מפריד אלוף
¹⁰תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה
¹¹אך מרי יבקש רע ומלאך אכזרי ישלח בו
¹²פגוש דב שכול באיש ואל כסיל באולתו
¹³משיב רעה תחת טובה לא תמיש רעה מביתו
¹⁴פוטרי מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נטוש
¹⁵מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת יהוה גם שניהם
¹⁶למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין
¹⁷בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד
¹⁸אדם חסר לב תוקע כף ערב ערבה לפני רעהו
¹⁹אהב פשע אהב מצה מגביה פתחו מבקש שבר
²⁰עקש לב לא ימצא טוב ונהפך בלשונו יפול ברעה
²¹ילד כסיל לתוהו לו ולא ישמח אבי נבל
²²לב שמח ייטב גהה ורוח נכאה תיבש גרם
²³שחד מחיק רשע יקח להטות ארחות משפט
²⁴את פני מבין חכמה ועיני כסיל בקצה ארץ
²⁵כעס לאביו בן כסיל וממר ליולדתו

²⁶ גם ענוש לצדיק לא טוב להכות נדיבים על ישה

²⁷ חושך אמריו יודע דעת וקר רוח איש תבונה

²⁸ גם אויל מחריש חכם יחשב אטם שפתיו נבון

הפרק 18

ל תאווה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע¹
² לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו
³ בבוא רשע בא גם בוז ועם קלון חרפה
⁴ מים עמקים דברי פי איש נחל נבע מקור חכמה
⁵ שאת פני רשע לא טוב להטות צדיק במשפט
⁶ שפתי כסיל יבאו בריב ופיו למהלמות יקרא
⁷ פי כסיל מחתה לו ושפתיו מוקש נפשו
⁸ דברי נרגן כמתלהמים והם ירדו חדרי בטן
⁹ גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית
¹⁰ מגדל עז שם יהוה בו ירוץ צדיק ונשגב
¹¹ הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה במשכיתו
¹² לפני שבר יגבה לב איש ולפני כבוד ענוה
¹³ משיב דבר בטרם ישמע אולת היא לו וכלמה
¹⁴ רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה
¹⁵ לב נבון יקנה דעת ואזן חכמים תבקש דעת
¹⁶ מתן אדם ירחיב לו ולפני גדלים ינחנו
¹⁷ צדיק הראשון בריבו יבא רעהו וחקרו
¹⁸ מדינים ישבית הגורל ובין עצומים יפריד:
¹⁹ אח נפשע מקרית עז ומדונים כבריה ארמון
²⁰ מפרי פי איש תשבע בטנו תבואת שפתיו ישבע
²¹ מות וחיים ביד לשון ואהביה יאכל פריה
²² מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מיהוה
²³ תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות
²⁴ איש רעים להתרעע ויש אהב דבק מאח

הפרק 19

ט וב רש הולך בתמו מעקש שפתיו והוא כסיל¹
² גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא
³ אולת אדם תסלף דרכו ועל יהוה יזעף לבו
⁴ הון יסיף רעים רבים ודל מרעהו יפרד:
⁵ עד שקרים לא ינקה ויפיח כזבים לא ימלט
⁶ רבים יחלו פני נדיב וכל הרע לאיש מתן
⁷ כל אחי רש שנאהו אף כי מרעהו רחקו ממנו מרדף אמרים לא המה
⁸ קנה לב אהב נפשו שמר תבונה למצא טוב
⁹ עד שקרים לא ינקה ויפיח כזבים יאבד:
¹⁰ לא נאווה לכסיל תענוג אף כי לעבד משל בשרים

¹¹שכל אדם האריך אפו ותפארתו עבר על פשע
¹²נהם ככפיר זעף מלך וכטל על עשב רצונו
¹³הות לאביו בן כסיל ודלף טרד מדיני אשה
¹⁴בית והון נחלת אבות ומיהוה אשה משכלת
¹⁵עצלה תפיל תרדמה ונפש רמיה תרעב
¹⁶שמר מצוה שמר נפשו בזה דרכיו יומת
¹⁷מלוה יהוה חונן דל וגמלו ישלם לו
¹⁸יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך
¹⁹גרל חמה נשא ענש כי אם תציל ועוד תוסף
²⁰שמע עצה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך
²¹רבות מחשבות בלב איש ועצת יהוה היא תקום
²²תאות אדם חסדו וטוב רש מאיש כזב
²³יראת יהוה לחיים ושבע ילין בל יפקד רע
²⁴טמן עצל ידו בצלחת גם אל פיהו לא ישיבנה
²⁵לץ תכה ופתי יערם והוכיח לנבון יבין דעת
²⁶משדד אב יבריא אם בן מביש ומחפיה
²⁷חדל בני לשמע מוסר לשגות מאמרי דעת
²⁸עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלע און
²⁹נכונו ללצים שפטים ומהלמות לגו כסילים

הפרק 20

לץ היין המה שכר וכל שגה בו לא יחכם
²נהם ככפיר אימת מלך מתעברו חוטא נפשו
³כבוד לאיש שבת מריב וכל אויל יתגלע
⁴מחרף עצל לא יחרש ישאל בקציר ואין
⁵מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה
⁶רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא
⁷מתהלך בתמו צדיק אשרי בניו אחריו
⁸מלך יושב על כסא דין מזרה בעיניו כל רע
⁹מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי
¹⁰אבן ואבן איפה ואיפה תועבת יהוה גם שניהם
¹¹גם במעלליו יתנכר נער אם זך ואם ישר פעלו
¹²אזן שמעת ועין ראה יהוה עשה גם שניהם
¹³אל תאהב שנה פן תורש פקח עיניך שבע לחם
¹⁴רע רע יאמר הקונה ואזל לו אז יתהלל
¹⁵יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת
¹⁶לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכרים חבלהו
¹⁷ערב לאיש לחם שקר ואחר ימלא פיהו חצץ
¹⁸מחשבות בעצה תכון ובתחבלות עשה מלחמה
¹⁹גולה סוד הולך רכיל ולפתה שפתיו לא תתערב
²⁰מקלל אביו ואמו ידעך נרו באישון חשך
²¹נחלה מבחלת בראשנה ואחריתה לא תברך

²²אל תאמר אשלמה רע קוה ליהוה וישע לך
²³תועבת יהוה אבן ואבן ומאזני מרמה לא טוב
²⁴מיהוה מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו
²⁵מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקש
²⁶מזרה רשעים מלך חכם וישב עליהם אופן
²⁷נר יהוה נשמת אדם חפש כל חדרי בטן
²⁸חסד ואמת יצרו מלך וסעד בחסד כסאו
²⁹תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה
³⁰חברות פצע תמריק ברע ומכות חדרי בטן

הפרק 21

פלגי מים לב מלך ביד יהוה על כל אשר יחפץ יטנו
²כל דרך איש ישר בעיניו ותכן לבות יהוה
³עשה צדקה ומשפט נבחר ליהוה מזבח
⁴רום עינים ורחב לב נר רשעים חטאת
⁵מחשבות חרוץ אך למותר וכל אץ אך למחסור
⁶פעל אוצרות בלשון שקר הבל נדף מבקשי מות
⁷שד רשעים יגורם כי מאנו לעשות משפט
⁸הפכפך דרך איש זור זוך ישר פעלו
⁹טוב לשבת על פנת גג מאשת מדונים ובית חבר
¹⁰נפש רשע אותה רע לא יחן בעיניו רעהו
¹¹בענש לץ יחכם פתי ובהשכיל לחכם יקח דעת
¹²משכיל צדיק לבית רשע מסלף רשעים לרע
¹³אטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה
¹⁴מתן בסתר יכפה אף ושחד בחק חמה עזה
¹⁵שמחה לצדיק עשות משפט ומחתה לפעלי און
¹⁶אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח
¹⁷איש מחסור אהב שמחה אהב יין ושמן לא יעשיה
¹⁸כפר לצדיק רשע ותחת ישרים בוגד
¹⁹טוב שבת בארץ מדבר מאשת מדונים וכעס
²⁰אוצר נחמד ושמן בנוה חכם וכסיל אדם יבלענו
²¹רדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד
²²עיר גברים עלה חכם וירד עז מבטחח
²³שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו
²⁴זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון
²⁵תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות
²⁶כל היום התאוה תאוה וצדיק יתן ולא יחשך
²⁷זבח רשעים תועבה אף כי בזמה יביאנו
²⁸עד כזבים יאבד ואיש שומע לנצח ידבר
²⁹העז איש רשע בפניו וישר הוא יכין דרכיו
³⁰אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה
³¹סוס מוכן ליום מלחמה וליהוה התשועה

הפרק 22

נבחר שם מעשר רב מכסף ומזהב חן טוב¹
עשיר ורש נפגשו עשה כלם יהוה²
ערום ראה רעה ויסתר ופתיים עברו ונענשו³
עקב ענוה יראת יהוה עשר וכבוד וחיים⁴
צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם⁵
חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה⁶
עשיר ברשים ימשול ועבד לווה לאיש מלוה⁷
זורע עולה יקצור און ושבת עברתו יכלה⁸
טוב עין הוא יברך כי נתן מלחמו לדל⁹
גרש לץ ויצא מדון וישבת דין וקלון¹⁰
אהב טהור לב חן שפתיו רעהו מלך¹¹
עיני יהוה נצרו דעת ויסלף דברי בגד¹²
אמר עצל ארי בחוץ בתוך רחבות ארצו¹³
שוחה עמקה פי זרות זעום יהוה יפול שם¹⁴
אולת קשורה בלב נער שבת מוסר ירחיקנה ממנו¹⁵
עשק דל להרבות לו נתן לעשיר אך למחסור¹⁶
הט אונן ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעת¹⁷
כי נעים כי תשמרם בבטן יכנו יחדו על שפתיך¹⁸
להיות ביהוה מבטחך הודעתך היום אף אתה¹⁹
הלא כתבתי לך שלשום במועצות ודעת²⁰
להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחיך²¹
אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשעה²²
כי יהוה יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש²³
אל תתרע את בעל אף ואת איש חמות לא תבוא²⁴
פן תאלף ארחתו ולקחת מוקש לנפשך²⁵
אל תהי בתקעי כף בערבים משאות²⁶
אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתך²⁷
אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך²⁸
חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים²⁹

הפרק 23

כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך¹
ושמת שכין בלעך אם בעל נפש אתה²
אל תתאו למטעמותיו והוא לחם כזבים³
אל תיגע להעשיר מבינתך חדל⁴
התעוץ עיניך בו ואיננו כי עשה יעשה לו כנפים כנשר ועיף השמים⁵
אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו⁶
כי כמו שער בנפשו כן הוא אכל ושתה יאמר לך ולבו בל עמך⁷
פתך אכלת תקיאנה ושחת דבריך הנעימים⁸
באזני כסיל אל תדבר כי יבז לשכל מליך⁹

¹⁰אל תסג גבול עולם ובשדי יתומים אל תבא
¹¹כי גאלם חזק הוא יריב את ריבם אתך
¹²הביאה למוסר לבך ואזנך לאמרי דעת
¹³אל תמנע מנער מוסר כי תכנו בשבט לא ימות
¹⁴אתה בשבט תכנו ונפשו משאול תציל
¹⁵בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני
¹⁶ותעלזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים
¹⁷אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת יהוה כל היום
¹⁸כי אם יש אחרית ותקותך לא תכרת
¹⁹שמע אתה בני וחכם ואשר בדרך לבך
²⁰אל תהי בסבאי יין בזללי בשר למו
²¹כי סבא וזולל יורש וקרעים תלביש נומח
²²שמע לאביך זה ילדך ואל תבוז כי זקנה אמך
²³אמת קנה ואל תמכר חכמה ומוסר ובינה
²⁴גול יגול אבי צדיק יולד חכם וישמח בו
²⁵ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך
²⁶תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תרצנה
²⁷כי שוחה עמקה זונה ובאר צרה נכריה
²⁸אף היא כחתף תארב ובוגדים באדם תוסף
²⁹למי אוי למי אבוי למי מדונים למי שיח למי פצעים חנם למי חכללות עינים
³⁰למאחרים על היין לבאים לחקר ממסך
³¹אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכיס עינו יתהלך במישרים
³²אחריתו כנחש ישך וכצפעני יפרש
³³עיניך יראו זרות ולבך ידבר תהפכות
³⁴והיית כשכב בלב ים וכשכב בראש חבל
³⁵הכוני בל חליתי הלמוני בל ידעתי מתי אקיץ אוסיף אבקשנו עוד

הפרק 24

אל תקנא באנשי רעה ואל תתאו להיות אתם
²כי שד יהגה לבם ועמל שפתייהם תדברנה
³בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן
⁴ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים
⁵גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ כח
⁶כי בתחבלות תעשה לך מלחמה ותשועה ברב יועץ
⁷ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיהו
⁸מחשב להרע לו בעל מזמות יקראו
⁹זמת אולת חטאת ותועבת לאדם לץ
¹⁰התרפית ביום צרה צר כחכה
¹¹הצל לקחים למות ומטים להרג אם תחשוך
¹²כי תאמר הן לא ידענו זה הלא תכן לבות הוא יבין ונצר נפשך הוא ידע והשיב לאדם כפעלו
¹³אכל בני דבש כי טוב ונפת מתוק על חכך
¹⁴כן דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת

¹⁵אל תארב רשע לנוה צדיק אל תשדד רבצו
¹⁶כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה
¹⁷בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך
¹⁸פן יראה יהוה ורע בעיניו והשיב מעליו אפו
¹⁹אל תתחר במרעים אל תקנא ברשעים
²⁰כי לא תהיה אחרית לרע נר רשעים ידעך
²¹ירא את יהוה בני ומלך עם שונים אל תתערב
²²כי פתאם יקום אידם ופיד שניהם מי יודע
²³גם אלה לחכמים הכר פנים במשפט בל טוב
²⁴אמר לרשע צדיק אתה יקבהו עמים יזעמוהו לאמים
²⁵ולמוכילים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב
²⁶שפתים ישק משיב דברים נכחים
²⁷הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך
²⁸אל תהי עד חנם ברעך והפתית בשפתך
²⁹אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו אשיב לאיש כפעלו
³⁰על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב
³¹והנה עלה כלו קמשנים כסו פניו חרלים וגדר אבניו נהרסו
³²ואחזה אנכי אשית לבי ראיתי לקחתי מוסר
³³מעט שנות מעט תנומות מעט חבק ידיים לשכב
³⁴ובא מתהלך רישך ומחסריך כאיש מגן

הפרק 25

אם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה
²כבד אלהים הסתר דבר וכבד מלכים חקר דבר
³שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר
⁴הגו סיגים מכסף ויצא לצרף כלי
⁵הגו רשע לפני מלך ויכון בצדק כסאו
⁶אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדלים אל תעמד
⁷כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב אשר ראו עיניך
⁸אל תצא לרב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אתך רעך
⁹ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל
¹⁰פן יחסדך שמע ודבתך לא תשוב
¹¹תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבר על אפניו
¹²נזם זהב וחלי כתם מוכיח חכם על און שמעת
¹³כצנת שלג ביום קציר ציר נאמן לשלחיו ונפש אדניו ישיב
¹⁴נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר
¹⁵בארץ אפים יפתה קצין ולשון רכה תשבר גרם
¹⁶דבש מצאת אכל דרך פן תשבענו והקאתו
¹⁷הקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך
¹⁸מפיץ וחרב וחץ שנון איש ענה ברעהו עד שקר
¹⁹שן רעה ורגל מועדת מבטח בוגד ביום צר
²⁰מעדה בגד ביום קרה חמץ על נתר ושר בשרים על לב רע

²¹אם רעב שנאך האכלהו לחם ואם צמא השקהו מים
²²כי גחלים אתה חתה על ראשו ויהוה ישלם לך
²³רוח צפון תחולל גשם ופנים נזעמים לשון סתה
²⁴טוב שבת על פנת גג מאשת מדונים ובית חבה
²⁵מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק
²⁶מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע
²⁷אכל דבש הרבות לא טוב וחקר כבדם כבוד
²⁸עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצר לרוחו

הפרק 26

כשלג בקיץ וכמטר בקציר כן לא נאווה לכסיל כבוד
²כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא
³שוט לסוס מתג לחמור ושבת לגו כסילים
⁴אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה
⁵ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו
⁶מקצה רגלים חמס שתה שלח דברים ביד כסיל
⁷דליו שקים מפסח ומשל בפי כסילים
⁸כצורור אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד
⁹חוח עלה ביד שכור ומשל בפי כסילים
¹⁰רב מחולל כל ושכר כסיל ושכר עברים
¹¹ככלב שב על קאו כסיל שונה באולתו
¹²ראית איש חכם בעיניו תקווה לכסיל ממנו
¹³אמר עצל שחל בדרך ארי בין הרחבות
¹⁴הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו
¹⁵טמן עצל ידו בצלחת נלאה להשיבה אל פיו
¹⁶חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם
¹⁷מחזיק באזני כלב עבר מתעבר על ריב לא לו
¹⁸כמתלהלה הירה זקים חצים ומות
¹⁹כן איש רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני
²⁰באפס עצים תכבה אש ובאין נרגן ישתק מדון
²¹פחם לגחלים ועצים לאש ואיש מדונים לחרחר ריב
²²דברי נרגן כמתלהמים והם ירדו חדרי בטן
²³כסף סיגים מצפה על חרש שפתים דלקים ולב רע
²⁴בשפתו ינכר שונא ובקרבו ישית מרמה
²⁵כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו
²⁶תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל
²⁷כרה שחת בה יפל וגלל אבן אליו תשוב
²⁸לשון שקר ישנא דכיו ופה חלק יעשה מדחה

הפרק 27

אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום¹
יהללך זר ולא פיך נכרי ואל שפתיך²
כבד אבן ונטל החול וכעס אויל כבד משניהם³
אכזריות חמה ושטף אף ומי יעמד לפני קנאה⁴
טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת⁵
נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא⁶
נפש שבעה תבוס נפת ונפש רעבה כל מר מתוק⁷
כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו⁸
שמן וקטרת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש⁹
רעך ורעה אביך אל תעזב ובית אחיך אל תבוא ביום אידך טוב שכן קרוב מאח רחוק¹⁰
חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דברי¹¹
ערום ראה רעה נסתר פתאים עברו נענשו¹²
קח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו¹³
מברך רעהו בקול גדול בבקר השכים קללה תחשב לו¹⁴
דלף טורד ביום סגריר ואשת מדונים נשתוח¹⁵
צפניה צפן רוח ושמן ימינו יקרא¹⁶
ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו¹⁷
נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד¹⁸
כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם¹⁹
שאול ואבדה לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה²⁰
מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו²¹
אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפות בעלי לא תסור מעליו אולתו²²
ידע תדע פני צאנך שית לבך לעדרים²³
כי לא לעולם חסן ואם נזר לדור דור²⁴
גלה חציר ונראה דשא ונאספו עשבות הרים²⁵
כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים²⁶
ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך וחיים לנערותיך²⁷

הפרק 28

נסו ואין רדף רשע וצדיקים ככפיר יבטח¹
בפשע ארץ רבים שריה ובאדם מבין ידע כן יאריך²
גבר רש ועשק דלים מטר סחף ואין לחם³
עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בהם⁴
אנשי רע לא יבינו משפט ומבקשי יהוה יבינו כל⁵
טוב רש הולך בתמו מעקש דרכים והוא עשיר⁶
נוצר תורה בן מבין ורעה זוללים יכלים אביו⁷
מרבה הונו בנשך ובתרבית לחונן דלים יקבצו⁸
מסיר אזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה⁹
משגה ישרים בדרך רע בשחותו הוא יפול ותמימים ינחלו טוב¹⁰
חכם בעיניו איש עשיר ודל מבין יחקרנו¹¹
בעלץ צדיקים רבה תפארת ובקום רשעים יחפש אדם¹²
מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועזב ירחם¹³

¹⁴ אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה
¹⁵ ארי נהם ודב שוקק משל רשע על עם דל
¹⁶ נגיד חסר תבונות ורב מעשקות שנאי בצע יאריך ימים
¹⁷ אדם עשק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו
¹⁸ הולך תמים יושע ונעקש דרכים יפול באחת
¹⁹ עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש
²⁰ איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה
²¹ הכר פנים לא טוב ועל פת לחם יפשע גבר
²² נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבאנו
²³ מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון
²⁴ גוזל אביו ואמו ואמר אין פשע חבר הוא לאיש משחית
²⁵ רחב נפש יגרה מדון ובוטח על יהוה ידשן
²⁶ בוטח בלבו הוא כסיל והולך בחכמה הוא ימלט
²⁷ נותן לרש אין מחסור ומעלים עיניו רב מארות
²⁸ בקום רשעים יסתר אדם ובאבדם ירבו צדיקים

הפרק 29

איש תוכחות מקשה ערף פתע ישבר ואין מרפא
² ברבות צדיקים ישמח העם ובמשל רשע יאנח עם
³ איש אהב חכמה ישמח אביו ורעה זונות יאבד הון
⁴ מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה
⁵ גבר מחליק על רעהו רשת פורש על פעמיו
⁶ בפשע איש רע מוקש וצדיק ירון ושמח
⁷ ידע צדיק דין דלים רשע לא יבין דעת
⁸ אנשי לצון יפיחו קריה וחכמים ישיבו אף
⁹ איש חכם נשפט את איש אויל ורגז ושחק ואין נחת
¹⁰ אנשי דמים ישנאו תם וישרים יבקשו נפשו
¹¹ כל רוחו יוציא כסיל וחכם באחור ישבחנה
¹² משל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים
¹³ רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם יהוה
¹⁴ מלך שופט באמת דלים כסאו לעד יכון
¹⁵ שבט ותוכחת יתן חכמה ונער משלח מביש אמו
¹⁶ ברבות רשעים ירבה פשע וצדיקים במפלתם יראו
¹⁷ יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך
¹⁸ באין חזון יפרע עם ושמר תורה אשרהו
¹⁹ בדברים לא יוסר עבד כי יבין ואין מענה
²⁰ חזית איש אץ בדבריו תקוה לכסיל ממנו
²¹ מפנק מנער עבדו ואחריתו יהיה מנון
²² איש אף יגרה מדון ובעל חמה רב פשע
²³ גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמך כבוד
²⁴ חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד

²⁵חרדת אדם יתן מוקש ובוטח ביהוה ישגב
²⁶רבים מבקשים פני מושל ומיהוה משפט איש
²⁷תועבת צדיקים איש עול ותועבת רשע ישר דרך

הפרק 30

דברי אגור בן יקה המשא נאם הגבר לאיתיאל לאיתיאל ואכל
²כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי!
³ולא למדתי חכמה ודעת קדשים אדע
⁴מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה
שם בנו כי תדע
⁵כל אמרת אלוה צרופה מגן הוא לחסים בו
⁶אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת
⁷שתים שאלתי מאתך אל תמנע ממני בטרם אמות
⁸שוא ודבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם חקי!
⁹פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי יהוה ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלהי!
¹⁰אל תלשן עבד אל אדנו פן יקללך ואשמת
¹¹דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך
¹²דור טהור בעיניו ומצאתו לא רחץ
¹³דור מה רמו עיניו ועפעפיו ינשאו
¹⁴דור חרבות שניו ומאכלות מתלעתיו לאכל עניים מארץ ואביונים מאדם
¹⁵לעלוקה שתי בנות הב הב שלוש הנה לא תשבענה ארבע לא אמרו הון
¹⁶שאלו ועצר רחם ארץ לא שבעה מים ואש לא אמרה הון
¹⁷עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם יקרוה ערבי נחל ויאכלוה בני נשה
¹⁸שלשה המה נפלאו ממני וארבע לא ידעתיים
¹⁹דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה
²⁰כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און
²¹תחת שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא תוכל שאת
²²תחת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם
²³תחת שנואה כי תבעל ושפחה כי תירש גברתה
²⁴ארבעה הם קטני ארץ והמה חכמים מחכמים
²⁵הנמלים עם לא עז ויכינו בקיץ לחמם
²⁶שפנים עם לא עצום וישימו בסלע ביתם
²⁷מלך אין לארבה ויצא חצץ כלו
²⁸שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך
²⁹שלשה המה מיטיבי צעד וארבעה מיטיבי לכת
³⁰ליש גבור בבהמה ולא ישוב מפני כל
³¹זרזיר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו
³²אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפח
³³כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב

הפרק 31

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו¹
מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי²
אל תתן לנשים חילך ודרכיך למחות מלכין³
אל למלכים למואל אל למלכים שתו יין ולרוזנים או שכר⁴
פן ישתה וישכח מחקק וישנה דין כל בני עני⁵
תנו שכר לאובד ויין למרי נפש⁶
ישתה וישכח רישו ועמלו לא יזכר עוד⁷
פתח פיך לאלם אל דין כל בני חלוף⁸
פתח פיך שפט צדק ודין עני ואביון⁹
אשת חיל מי ימצא ורחק מפנינים מכרה¹⁰
בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר¹¹
גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה¹²
דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה¹³
היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה¹⁴
ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערתי¹⁵
זממה שדה ותקחהו מפרי כפיה נטע כרם¹⁶
חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרעותיה¹⁷
טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בליל נרח¹⁸
ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך¹⁹
כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון²⁰
לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים²¹
מרבדים עשתה לה שש וארגמן לבושה²²
נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ²³
סדין עשתה ותמכר וחגור נתנה לכנעני²⁴
עז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון²⁵
פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה²⁶
צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל²⁷
קמו בניה ויאשרוה בעלה ויהלל²⁸
רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנ²⁹
שקר החן והבל היפי אשה יראת יהוה היא תתהלל³⁰
תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשי³¹